Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto
Rautatieläistenkatu 6
00520 Helsinki

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto (VOL) kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua **K 2/2026 vp Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksesta eduskunnalle 2026.** Lausunto kohdistuu pyydetysti sivistysvaliokunnan toimialan osalle.

Lausuntonamme esitämme, että **Yhdenvertaisuusvaltuutetun suositus palauttaa varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuussuunnitteluvelvoite toimipaikkatasolle on erittäin perusteltu ja ansaitsee vahvan tuen.** Toimipaikkakohtaiset suunnitelmat luovat parhaat edellytykset lasten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tosiasialliselle toteutumiselle, sillä ne kytkeytyvät suoraan varhaiskasvatuksen arkeen ja yksiköiden konkreettisiin toimintatapoihin.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksen mukaan lapset kohtaavat syrjintää jo varhaisiässä esimerkiksi alkuperän, kielen, uskonnon, vammaisuuden tai perhetaustan perusteella. Päiväkotien toimipaikkakohtainen suunnittelu mahdollistaa näiden ilmiöiden tunnistamisen ja ennaltaehkäisyn siellä, missä lasten arki tosiasiallisesti rakentuu. Varhaiskasvatuksessa tehtävä asenne- ja arvokasvatus on keskeinen osa yhdenvertaisuuden edistämistä. Pedagogiset ratkaisut, vuorovaikutuksen tavat ja arjen käytännöt muovaavat lasten käsityksiä siitä, ketkä kuuluvat joukkoon ja millaisia asemoitumisia pidetään hyväksyttävinä. Pelkästään järjestäjäkohtainen suunnittelu ei riittävällä tavalla ohjaa päiväkotien arjen pedagogisia käytäntöjä eikä yksin turvaa näiden tavoitteiden toteutumista.

Kertomuksessa tuodaan esiin, että varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuussuunnittelussa ja henkilöstön yhdenvertaisuusosaamisessa on tunnistettu puutteita, jotka heikentävät suunnittelun vaikuttavuutta. Erityisesti ongelmia on havaittu syrjinnän erilaisten ilmenemismuotojen tunnistamisessa. Koko henkilöstöllä on velvollisuus tunnistaa eriarvoisuutta tuottavia käytäntöjä, mutta toimipaikkakohtainen suunnittelu on mahdollisuus pysähtyä tarkastelemaan omaa toimintaa sekä pysähtyä tunnistamaan rakenteellista ja usein tiedostamatonta syrjintää, joka ei tule näkyväksi ilman systemaattista arviointia.

Täydennyskoulutuksen vahvistaminen on tärkeää henkilöstön yhdenvertaisuusosaamisen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi, mutta se ei yksin riitä vastaamaan varhaiskasvatuksessa ilmeneviin yhdenvertaisuushaasteisiin. Pienten lasten syrjäytyminen ei useinkaan ilmene yksittäisinä tekoina, vaan pikemminkin kasautuvina vaikutuksina osallisuuteen, vuorovaikutussuhteisiin ja oppimismahdollisuuksiin. Tämän tunnistaminen edellyttää vahvoja

käsitteellisiä ja analyyttisia valmiuksia, jotka rakentuvat nimenomaan opettajankoulutuksessa.

Kyse ei ole ainoastaan epäkohtien havaitsemisesta, vaan erityisesti opettajan ja päiväkodin johtajan ammatillisesta vastuusta arvioida ja kehittää käytäntöjä ja rakenteita yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Tämän vuoksi on perusteltua, että suunnittelun käytännön vastuut ja osaamisvaatimukset kohdentuvat erityisesti varhaiskasvatuksen opettajille, kuten muidenkin pedagogisten suunnitelmien osalta. **Samalla edellä kuvatut muistuttavat tarpeesta ratkaista varhaiskasvatuksen opettajapula pitkäjänteisillä ja johdonmukaisilla toimenpiteillä, joka vaikuttaa olevan enää tietyillä alueilla akuutti.**

Yhdenvertaisuusvaltuutetun näkemys siitä, että varhaiskasvatuksen ja koulutuksen tukea koskevien lainsäädäntöuudistusten vaikutuksia lasten oikeuksien toteutumiseen on syytä seurata, on perusteltu. Tarkastelun on kuitenkin tarpeen koskettaa kaikkia tuen tarpeessa olevia lapsia, ei ainoastaan vammaisia lapsia. Erityisesti on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, miten uudistukset vaikuttavat tuen saatavuuteen, oikea-aikaisuuteen ja käytännön toteutumiseen lapsen edun ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

OAJ:n *Varhaiskasvatuksen tuen lainsäädännön toteutuminen 2023* – selvityksen mukaan varhaiskasvatuksen tuen lainsäädäntö toteutuu vaihtelevasti kunnissa. Tuen määrä ja laatu vaihtelevat kunnittain ja toimipaikoittain, tuki jää usein konsultatiiviseksi, ja rakenteellista sekä erityispedagogista tukea rajoittavat resurssi- ja henkilöstöpula. Tuki voi jäädä kirjauksiksi ilman todellisia muutoksia lapsen arkeen. Selvityksessä esitetään ratkaisuna **täsmentää varhaiskasvatuksen lainsäädäntöä tuen vähimmäissisällöistä, vahvistaa varhaiskasvatuksen erityisopettajan roolia ja mitoitusta, turvata rakenteelliset tukimuodot riittävillä resursseilla, vahvistaa pedagogista johtamista sekä seurata valtakunnallisesti tuen toteutumista yhdenvertaisuuden varmistamiseksi.**

Helsingissä 21.4.2026

Puheenjohtaja

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto

Kehittämispäällikkö

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto